S2-05
(IDC)

চাৰি বছৰীয়া স্নাতক পাঠ্যক্ৰম

(চি.বি.চি.এচ., এন. ই. পি. 2020 অনুসৰি)

দ্বিতয় ষাণ্মাসিক

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ অবলোকন

সূৰ্য কুমাৰ ভূঞা সমাজ বিজ্ঞান অধ্যয়ন সত্ৰ

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপক মাধুর্য প্রসাদ বেজবৰুৱা, অর্থনীতি বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপক ৰাতুল মহন্ত, অর্থনীতি বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপক ৰাজশ্রী বেদমাত্তা, মানৱিকী আৰু সমাজ বিজ্ঞান বিভাগ, আইআইটি, গুৱাহাটী

সমন্বয়ৰক্ষী ঃ অধ্যাপক জয়দীপ বৰুৱা, ড° **ভাস্কৰ শর্মা,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	*অৱিহণা যোগাইছে*	*ভাষান্তৰকাৰী*
১, ৪, ৭	**স্ৱেৰা ইছলাম,** কে. চি. দাস কর্মাচ কলেজ, (অৱসৰপ্রাপ্ত)	**মেঘনা চৌধুৰী,** প্রাক্তন শৈক্ষিক পৰামর্শদাতা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় (অধ্যায় ১)
২	ড° **ৰাতুল মহন্ত,** গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়	**জোনালী গোস্ৱামী,** (অধ্যায় ২), জালুকবাৰী
৩	ড° **বিদিশা মহন্ত হাজৰিকা,** অর্থনীতি বিভাগ, দুমদুমা মহাবিদ্যালয়	**অদীপ কুমাৰ ফুকন,** (অধ্যায় ৩, ৮, ১০), ডাইৰেক্টৰ, নর্থ ইষ্ট ব্রিজ, গুৱাহাটী
৫	**প্রদীপ অধ্যাপক,** কটন বিশ্ববিদ্যালয়	**গিৰিন্দ্র শইকীয়া,** (অধ্যায় ৪, ৭, ১১),গুৱাহাটী
৬	**সুৰবি দত্ত,** অর্থনীতি বিভাগ ৱ'মেঞ্চ কলেজ, তিনিচুকিয়া	**কৰিশ্মা শর্মা,** (অধ্যায় ৫, ৬, ৯), ডিমাকুছি মহাবিদ্যালয়
৮, ৯	**শ্রীমতী পায়েল প্রিয়া কাশ্যপ,** ত্যাগবীৰ হেম বৰুৱা মহাবিদ্যালয়, জামুগুৰিহাট	
১০	ড° **সম্পূর্ণা ভূঞা,** জি. আই. এম. টি, গুৱাহাটী ড° **ভাস্কৰ শর্মা,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়	
১১	**গৌতম মজুমদাৰ,** কটন বিশ্ববিদ্যালয়	

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু সম্পাদনা	ঃ	**অধ্যাপক খুৰচেদ আলম** (অৱসৰপ্রাপ্ত), অর্থনীতি বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় ড° **ভাস্কৰ শর্মা,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় (অধ্যায় ৮, ১০)
ভাষা সম্পাদনাঃ (মূল ইংৰাজী)	ঃ	**অধ্যাপক ৰবীন গোস্ৱামী,** প্রাক্তন জ্যেষ্ঠ শৈক্ষিক পৰামর্শদাতা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
(অসমীয়া)	ঃ	**ভাস্কৰ শর্মা, মৃণাল জ্যোতি গোস্ৱামী,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
গাঁথনিক সম্পাদনা	ঃ	**ভাস্কৰ শর্মা,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

পূর্ৱৰ সংস্কৰণ ঃ 2020äÂ সংশোধিত সংস্কৰণ ঃ ডিচেম্বৰ ঃ 2023¼

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৰ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৰ শিক্ষা ব্যুৰো,বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাঁও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী -৭৮১০১৭,
নগৰ কার্যালয় ঃ ৰেচম নগৰ, খানাপাৰা, গুৱাহাটী - ৭৮১০২২
Web : www.kkhsou.in

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ ঃ ভাৰতীয় অৰ্থনীতি ঃ ইয়াৰ প্ৰকৃতি, উন্নয়ন আৰু বিকাশ ৭-৩১

প্ৰাক্-স্বাধীনতাৰ কালত ভাৰতীয় অৰ্থনীতি; কৃষি খণ্ড, ঔদ্যোগিক খণ্ড, বৈদেশিক বাণিজ্য, জনসংখ্যা পৰিস্থিতি আৰু বৃত্তিগত গাঁথনি, বুনিয়াদ; ভাৰতীয় অৰ্থনীতি ঃ বৈশিষ্ট্য আৰু বিচাৰ্য বিষয়সমূহঃ উন্নয়নশীল অৰ্থনীতি হিচাপে ভাৰতৰ বৈশিষ্ট্য, ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ সাম্প্ৰতিক সমস্যা, ৰাষ্ট্ৰীয় আয়ৰ ধাৰা ঃ বৃদ্ধি আৰু গঠনঃ ৰাষ্ট্ৰীয় আয়ৰ বৃদ্ধিৰ ধাৰা, ৰাষ্ট্ৰীয় আয়ৰ গঠন

অধ্যায় ২ ঃ জনসংখ্যা আৰু মানৱ সম্পদ ৩২-৫০

জনসংখ্যাগত পৰিৱৰ্তন তত্ত্ব ঃ চমু ধাৰণা; ভাৰতবৰ্ষৰ জনসংখ্যাৰ আকাৰ আৰু বৃদ্ধি; ভাৰতীয় জনসংখ্যাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ; মানৱ উন্নয়নৰ নিৰ্দেশকসমূহ

অধ্যায় ৩ ঃ ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত আন্তঃগাঁথনি ৫১-৬৯

শক্তি আৰু বিদ্যুৎ খণ্ডৰ আন্তঃগাঁথনিঃ কয়লা, তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ, বায়'মাছ আৰু কয়লা, বতাহ, পাৰমাণৱিক আৰু সৌৰশক্তি, বিদ্যুৎ শক্তি; পৰিবহন ব্যৱস্থাঃ ৰে'ল পৰিবহন, পথ পৰিবহন, বিমান পৰিবহন, জল পৰিবহন; যোগাযোগ, ডাক সেৱা, দূৰ সংযোগ, ৰেডিঅ' আৰু দূৰদৰ্শন, ইণ্টাৰনেট; ভাৰতত নগৰৰ আন্তঃগাঁথনি; স্মাৰ্ট চিটি; ঔদ্যোগিক কৰিড'ৰ

অধ্যায় ৪ ঃ ভাৰতীয় কৃষি ৭০-৮৯

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত কৃষিৰ ভূমিকা; কৃষিজাত সামগ্ৰীৰ উৎপাদন আৰু উৎপাদনশীলতাৰ ধাৰাঃ ১৯৫১ চনৰ পৰা কৃষিৰ বিকাশ, ভাৰতীয় কৃষি উৎপাদনশীলতাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি, কৃষি উৎপাদনশীলতাক প্ৰভাৱান্বিত কৰা কাৰকসমূহ; ভাৰতত নতুন কৃষিভিত্তিক কৰ্ম আঁচনি ঃ সেউজ বিপ্লৱ; সেউজ বিপ্লৱৰ প্ৰভাৱ ঃ নতুন কৃষিভিত্তিক কৰ্ম আঁচনিৰ সফলতা, নতুন কৃষিভিত্তিক কৰ্ম আঁচনিৰ দুৰ্বলতা

অধ্যায় ৫ ঃ কৃষি বিত্ত আৰু কৃষি বিপণন ৯০-১১১

কৃষি বিত্তৰ প্ৰয়োজন; কৃষি বিত্তৰ উৎস ঃ সমবায় আৰু বাণিজ্যিক বেংকসমূহৰ ভূমিকা, মাণ্ডলিক গ্ৰামীণ বেংক আৰু নাবার্ডৰ ভূমিকা; কৃষি বিপণন ঃ ধাৰণা আৰু সীমাবদ্ধতা; কৃষি বিপণনক উৎসাহিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰৰ ভূমিকা

অধ্যায় ৬ ঃ খাদ্য সু�ৰক্ষা আৰু ভাৰতত ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা ১১২-১২৭

খাদ্য সুৰক্ষাৰ অৰ্থঃ পুষ্টিহীনতা আৰু ক্ষুধাৰ অৱস্থিতি, খাদ্য সুৰক্ষাৰ পৰিমাপ, ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা; খাদ্য সুৰক্ষাৰ আইন, ২০১৩; দৰিদ্ৰতাৰ ওপৰত ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱঃ ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থাৰ অধীনত খাদ্যৰ ৰাজসাহাৰ্য্য, নিম্নতম সমৰ্থিত দৰৰ জৰিয়তে কৃষক সকললৈ উদ্গনি; ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থাৰ সীমাবদ্ধতা; সমাধানৰ উপায়

অধ্যায় ৭ ঃ ভাৰতীয় উদ্যোগ ঃ উন্নয়নমূলক পৰিক্ৰমা ১২৮-১৪৭

ভাৰতৰ ঔদ্যোগিক বিকাশৰ কৌশল; স্বাধীনতাৰ পাছৰ সময়ছোৱাৰ ঔদ্যোগিক বিকাশ আৰু ঔদ্যোগিক উৎপাদনৰ ধাৰা ঃ স্বাধীনতাৰ পাছৰ সময়ছোৱাত ঔদ্যোগিক বিকাশ, স্বাধীনতাৰ পাছৰ সময়ছোৱাত ঔদ্যোগিক উৎপাদনৰ ধাৰা; ভাৰতত ঔদ্যোগিকৰণৰ সমস্যা; ঔদ্যোগিক নীতিৰ প্ৰস্তাৱ, ১৯৫৬;

১৯৯১ চনৰ পূৰ্বৱৰ্তী ঔদ্যোগিক অনুজ্ঞা-পত্ৰ নীতিসমূহ; নতুন ঔদ্যোগিক নীতি, ১৯৯১

অধ্যায় ৮ ঃ ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত তৃতীয় খণ্ডৰ ভূমিকা **১৪৮-১৬৬**

সেৱা খণ্ড; ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত তৃতীয় খণ্ডৰ পৰিৱৰ্তনশীল ভূমিকা; তথ্য-প্ৰযুক্তি আৰু অন্য সেৱা খণ্ডবোৰৰ শেহতীয়া বিকাশ; সেৱা খণ্ডৰ প্ৰধান সমস্যাবোৰ; পৰামৰ্শমূলক নীতি-নিয়ম

অধ্যায় ৯ ঃ অসংগঠিত খণ্ড, শ্ৰম আইন আৰু শ্ৰম নীতি **১৬৭-১৯৬**

অসংগঠিত খণ্ড আৰু ভাৰতৰ অসংগঠিত অৰ্থনীতি ঃ অসংগঠিত খণ্ডৰ আকাৰ, অসংগঠিত খণ্ডৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, অসংগঠিত খণ্ডৰ প্ৰধান সমস্যা সমূহ, সমাধানৰ উপায়সমূহ; ভাৰতৰ কৃষি শ্ৰমিক সকলৰ সাম্প্ৰতিক অৱস্থা; ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰাম্য শ্ৰম আয়োগৰ প্ৰধান পৰামৰ্শাৱলী; ঔদ্যোগিক শ্ৰমিক ঃ সংজ্ঞা, ঔদ্যোগিক শ্ৰমিকৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, ভাৰতত মজদুৰ সংঘৰ আন্দোলন; ভাৰতত মজদুৰ সংঘৰ উত্থান, ভাৰতত মজদুৰ সংঘৰ দুৰ্বলতা সমূহ; ঔদ্যোগিক বিবাদ ঃ ঔদ্যোগিক বিবাদৰ কাৰণসমূহ, ঔদ্যোগিক বিবাদ নিষ্পত্তি; শ্ৰমিকৰ কল্যাণৰ বাবে সূচনা কৰা সামাজিক নিৰাপত্তাৰ উপায় সমূহ; শ্ৰম বজাৰৰ সমস্যাৱলী আৰু সমাধানৰ উপায় সমূহ ঃ শ্ৰম বজাৰৰ সংজ্ঞা, শ্ৰম বজাৰৰ সমস্যাৱলী, সমাধানৰ উপায় সমূহ

অধ্যায় ১০ ঃ উন্নয়নৰ বাবে পৰিকল্পনা **১৯৭-২১৭**

পৰিকল্পনাৰ কিছু প্ৰাৰম্ভিক ধাৰণা ঃ পৰিকল্পনাৰ প্ৰয়োজনীয়তা, পৰিকল্পনাৰ প্ৰকাৰসমূহ; ভাৰতত অৰ্থনৈতিক পৰিকল্পনা ঃ পৰিকল্পনা আয়োগ, নীতি আয়োগ, ৰাষ্ট্ৰীয় উন্নয়ন পৰিষদ; অৰ্থনৈতিক পৰিকল্পনাৰ সামগ্ৰিক উদ্দেশ্যাৱলী; ভাৰতৰ পৰিকল্পনাৰ এক ৰূপৰেখাঃ সফলতা আৰু বিফলতা সমূহ ঃ ভাৰতৰ পৰিকল্পনা পদ্ধতিৰ শেহতীয়া পৰিৱৰ্তন; দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনা (২০১২-১৭)ঃ পৰিকল্পনাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যাৱলী, পৰিকল্পনাৰ লক্ষ্যনীয় লক্ষ্যসমূহ, দ্বাদশ পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ অধীনত অৰ্থনীতিৰ বিভিন্ন খণ্ড উন্নয়নৰ ধৰণ, বিগত পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ লক্ষ্য আৰু সফলতাসমূহঃ সমালোচনাত্মক মূল্যায়ন

অধ্যায় ১১ ঃ অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰ আৰু বিশ্বায়ন **২১৮-২৩৩**

১৯৯১ৰ অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ পূৰ্বৰ অৰ্থনৈতিক সংকট; ১৯৯১ৰ নতুন অৰ্থনৈতিক নীতি; অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ পৰৱৰ্তীকালত ভাৰতীয় অৰ্থনীতি

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয় ঃ

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ অৱলোকন শীৰ্ষক এই পাঠ্যবিষয়টি বিশববিদ্যালয় খনে আগবঢ়োৱা আন্তঃ বিভাগীয় পাঠ্যবিষয় সমূহৰ অন্যতম। ইয়াক দ্বিতীয় ষান্নাসিকত অন্তর্ভুক্ত কৰা হৈছে। এই পাঠ্যবিষয়টিৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ বিভিন্ন সমস্যা, নীতি আৰু গাথনি সম্পৰ্কে অৱগত হব। এই পাঠ্য বিষয়টিৰ অধ্যয়নৰ অন্তত বিভিন্ন আৰ্থ-সামাজিক বিষয়সমূহৰ ক্ষেত্রত অৰ্থনীতিৰ পৰিবৰ্ত্তনীয় পৰিপ্রেক্ষিততে আপোনাৰ মতামত আগবঢ়াব পাৰিব।

এই পাঠ্যবিষয়টিত এঘাৰটা অধ্যায় সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। প্রথম অধ্যায়টিত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ প্রকৃতি আৰু লগতে ভাৰতৰ ৰাষ্ট্রীয় আয়ৰ ধাৰা, পৰিমাণ আৰু গঠন সম্পৰ্কে সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। দ্বিতীয় অধ্যায়টিয়ে ভাৰতবর্ষৰ জনসংখ্যা আৰু মানৰ সম্পদ সম্পৰ্কে আপোনাক অৱগত কৰাব। পাঠ্যবিষয়টিৰ তৃতীয় অধ্যয়টিত আন্তঃগাঁথনি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। অধ্যয়টিত আন্তঃগাঁথনিৰ বিভিন্ন ক্ষেত্রত যেনে-শক্তি,যোগাযোগ, পৰিবহণ আৰু নগৰীয় আন্তঃগাঁথনি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। শেহতীয়াভাৱে গ্রহণ কৰা 'স্মার্ট চিটি' সম্পৰ্কেও অধ্যয়টিত আলোচনা কৰা হৈছে। চতুর্থ অধ্যায়টিত ভাৰতীয় কৃষি খণ্ডৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ বিষয় আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত কৃষিৰ গুৰুত্ব, ইয়াৰ প্রকৃতি, উৎপাদনৰ ধাৰা তথা উৎপাদনশীলতাৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰাত আপোনাক সহায় কৰিব। তদুপৰি ভাৰতীয় কৃষিৰ উৎপাদনশীলতাক প্রভাৱান্বিত কৰা কাৰকসমূহৰ বিষয়েও ইয়াত আলোচনা কৰা হৈছে। ভাৰতীয় কৃষি খণ্ডত নতুনকৈ প্রৱর্তন কৰা কৃষি প্রযুক্তি, অর্থাৎ 'সেউজ বিপ্লৱ'ৰ বিষয়েও ইয়াত আলোচনা কৰা হৈছে। পাঠ্যবিষয়টিৰ ষষ্ঠ অধ্যায়টিত খাদ্য সুৰক্ষা সম্পৰ্কে আলোচনা পঞ্চম অধ্যায়টিত কৃষি, বিত্ত আৰু কৃষি বিপনন সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিত খাদ্য সুৰক্ষাৰ ধাৰণা, খাদ্য সুৰক্ষা আইন, ২০১৩ ৰ বিভিন্ন দিশ, ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা আৰু দৰিদ্রতা নির্মূল কৰণত ইয়াৰ ভূমিকা আৰু লগতে ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থাৰ বিভিন্ন সমস্যা সমূহ আলোচনা কৰা হৈছে। পাঠ্যবিষয়ৰ সপ্তম অধ্যায়টিত ভাৰতীয় উদ্যোগ, বিশেষকৈ ইয়াৰ বিকাশ আৰু কর্মনীতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। অষ্টম অধ্যায়ত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত সেৱা খণ্ডৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াত, সেৱা খণ্ডটোৰ শেহতীয়া বিকাশ আৰু প্রধান সমস্যা সমূহ আলোচনা কৰা হৈছে। পৰবর্ত্তী অধ্যয়টিত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত অসংগতিত খণ্ডৰ বিভিন্ন সমস্যাসমূহ আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াৰ পৰৱর্তী অধ্যয়টিত উন্নয়নত অর্থনৈতিক পৰিকল্পনাৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। দশম অধ্যায়টিত অর্থনৈতিক পৰিকল্পনা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত অর্থনৈতিক পৰিকল্পনাৰ সামগ্রিক ভূমিকা সম্পৰ্কে অৱগত হোৱাৰ উপৰি সাম্প্রতিক পঞ্চবার্ষিক পৰিকল্পনাখনৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব। পাঠ্যবিষয়টিৰ শেহৰ অধ্যায়টিতপৰিৱর্তিত বিশ্ব অৰ্থনীতিৰ প্রেক্ষাপটত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ সাম্প্রতিক সমস্যা আৰু সম্ভাৱনাৰাজি সম্পৰ্কে অৱগত হ'ব। এই অধ্যায়টিত অর্থনৈতিক সংস্কাৰ আৰু বিশ্বায়নৰ পৰিপেক্ষিতত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ পৰিৱর্তিত পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

এই পাঠ্যবিষয়টি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব পাৰে। এইবোৰে আপোনাক মূল পাঠত উল্লেখ কৰা দৰকাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অর্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। 'জনা উচিত' বাকচবোৰৰ যোগে আপুনি মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰিব। 'অনুশীলনী' সমূহে আপোনাৰ অধ্যয়ন অধিক সক্রিয় আৰু ফলপ্রসূ হোৱাত সহায় কৰিব। আকৌ, একোটি শাখাৰ অধ্যয়নৰ অন্তত 'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ' যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পৰ্কে আপোনাক স্ব-পৰীক্ষণৰ সুবিধা প্রদান কৰিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি অধ্যায়টিৰ শেষত দিয়া 'অগ্রগতিৰ খতিয়ান' ৰ উত্তৰসমূহৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব।